

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1980

1980

BRNO 1982

valy drobné krápníčky a zatuhlé závěje natažené spráše. Zvenku byly rozměry pecí 90 x 110-130 x 65 cm.

Pece byly vybudovány v místě, kterého už před tím bylo používáno k jiným účelům. Dokládá to nálezy veliké kulturní jámy, kterou jsme zjistili pod jednou z pecí. Jáma měla koulovitou spodní část / \varnothing 125 cm/, na níž navazovalo válcovité hrdlo, které bylo v úrovni spodku zmíněné pece zasypáno vrstvou drce né kulmské břidlice /určení R. Sládka z mineralogického oddělení KVMl/. Spodní část jámy byla vyplněna tmavohnědou hlinitou zeminou, obsahující několik volně rozptýlených blíže neurčitelných slovných střepeň. Ze situace bylo zřejmé, že jáma ani časově ani funkčně s pecemi nesouvisí.

Pokud se datování pecí týká, jsou k dispozici střepeň z okolí nejzápadnější pece. Nejstarobylším dojmem působí střepeň, nalezený přímo v předpevním prostoru /obr. 15:1/, poněkud deformovaný druhotným přepálením a malý okrajový střepeň /obr. 15:7/, který se našel v těsné blízkosti. V obou případech jde o hrnce se vzhůru vytaženým okrajem, které lze zařadit rámcově do 12. století. Ostatní střepeň jsou typologicky pokročilejší a lze je srovnávat s keramikou první poloviny 13. století; s výjimkou dvou malých střípků /obr. 15:3-4/, které pocházejí z obsahu zmíněné jámy pod pecí č. 3. Materiálově jde většinou o šedě vypálenou hlínu s příměsí křemité drti a slídy /obr. 15:1,2,5,6,8/, ve dvou případech /obr. 15:4 a 7/ se vyskytla hlína s jemně rozemletou tuhou bez dalších přísad a okrajový střepeň nalezený v jámě /obr. 15:3/ má jemnou hnědě vypálenou hlínu s tvrdým, šedým, vyhlazeným povrchem.

Podle střepeňového materiálu je možno prozkoumanou dílnu datovat snad už na skloněk 12. a do první poloviny 13. století. Z vývojového hlediska je zajímavé, že ještě i v tomto poměrně pozdním období se na této lokalitě objevuje zařízení, odpovídající pecím želechovického typu².

Poznámky:

- 1 Podle analýsy Dr. V. Preiningera z Lékařské fak. University Palackého v Olomouci vzorek obsahoval: FeO 51,44%; Fe₂O₃ 14,13%; SiO₂ 18,70%; Al₂O₃ 3,06%; MnO 0,41%; CaO 4,78%; P₂O₅ 0,36% /z toho 0,16% P/; K₂O 2,80%; Na₂O 0,20%; TiO₂ 0,42%; Cr₂O₃ 0,049%; MgO 0,78%; Mn 0,32%; S 0,042%; Zn 0,004%; Cd 0,00033%; Pb 0,00039%; Ni 0,0028%; Mo 0,001%; V 0,016%; Cu 0,0016%; Co 0,00043%; Sb 0,00001%; Bi 0,00017%; z FeO a Fe₂O₃ 49,87% Fe.
- 2 R. Pleiner, Základy slovanského železářského hutnictví v českých zemích, Praha 1958, 208 a d.

Mittelalterliche Eisenverhüttungsöfen in Senička /Bez. Olomouc/. In der Gemeinde, die am östlichen Rande der Drahaner Hochebene, ca. 16km NW von Olomouc liegt, stiess man bei einem Brunnaushub auf vier gut erhaltene Eisenverhüttungsöfen, die in ihrer Konstruktion den vor Jahren bei Želechovice nördlich von Olomouc untersuchten Ofen entsprechen. Die Lokalität befindet sich auf einem mässigen nach Süden gekehrten Abhang, ungefähr 40 m von einem kleinen Bach entfernt. Die Ofen waren von einer ca. 150 cm starken Schicht brauner Erde des Hangenden überdeckt. Die Ofen waren in einer W-O Reihe knapp nebeneinander und in den Lösshang eingetieft, der künstlich zu irgendeiner Bank oder Stufe hergerichtet war. Die Stirnseiten der Ofen waren hangabwärts gekehrt, in Südrichtung. Die Abstichöffnungen /20x30x20cm/ mündeten in einen gemeinsamen grabenförmigen Vorofenraum. Die Gicht hatte einen Durchmesser von 22 cm und knüpfte etwas schräg an den Herdraum an. Die Herdräume waren alle ungefähr gleich /35x15-25cm/. In den Gichtschacht mündete ein Gebläsekanal / \varnothing 19 mm/, der mit sandigem Material ausgeschliffert und braunrot gebrannt war. Die Decke des Herdraumes war in ihrem hinteren Teil gewölbt und der Boden des Herdraumes seicht pfannenförmig durchbogen. Das Innere der Ofen war mit schwarzer schlackiger Erde ausgefüllt, die kleinere Klumpen von schwammigem Eisen enthielt. Die Wände der Ofen waren bis zu einer Tiefe von 17-18 cm durchgebrannt. Auf der Oberfläche waren die Lösswände der Ofen nur rosa durchgebrannt und in Richtung nach Innen nahm die rote Verfärbung an Intensität zu, bis sie in grün- und graublaue Schattierungen überging. Die Länge aller vier Ofen zusammen betrug 350 cm, die einzelnen Ofen massen 90 x 110-130 x 65 cm. Nach dem Scherbenmaterial in der Umgebung der Ofen kann die Einrichtung an das Ende des 12. und in die erste Hälfte des 13. Jahrhunderts datiert werden. Die Ofen wurden an einer Stelle errichtet, die bereits früher benützt worden war, wie davon der Fund einer kugeligen Kulturgrube mit niedrigem zylinderförmigem Hals zeugt, die teilweise von einem Ofen überdeckt war. Nach den wenigen Scherben im Inhalt der Grube gehörte auch dieses Objekt in den slawischen Zeitabschnitt, aber mit dem Ofen hing es weder zeitlich noch funktionell zusammen.

HROBY V OKOLÍ NĚKDEJŠÍHO KLÁŠTERA SV. DUCHA V LITOVLI
/okr. Olomouc/

Vít Dohnal, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc

Při stavbě teplárenské přípojky pro novou mateřskou školu na Vítězné ulici se na podzim 1980 přišlo

na kostrové hroby, které nepochybně patří ke klášteru sv. Ducha, zaniklému za třicetileté války. Teplá - renské vedení je vedeno po severním břehu tzv. Klášterské strouhy od školy směrem na východ a ve vzdálenosti asi 30 m východně od mostu na Vítězné ulici /dříve Staroměstská třída/ se ve výkopu objevily zbytky strojem zničených kostrových hrobů. Šlo celkem o šest hrobů, jejichž orientaci ani způsob uložení v zemi už nebylo možno zjistit. Rýhou byla částečně obnažena také masivní kamenná zeď, která se táhla rovnoběžně se strouhou a ve vzdálenosti 30 m východně od zmíněného mostu se v tupém úhlu zalamovala severním směrem a pokračovala dál do neprokopaného terénu. Hroby ležely po obou stranách zdi, takže asi nepůjde o ohradní zeď hřbitovní; ostatně i tloušťka zdi /150 cm/ by pro takovýto účel byla zbytečná. Pokud se stratigrafické situace týká, hroby byly uloženy 150 cm pod dnešním povrchem, v šedé jílovito-písčité naplavenině. Datovatelné předměty se nenašly. Lokalita se nachází v prostoru býv. farské zahrady na severním obvodu středověkého města v místech, kam je lokalizován uvedený klášter¹. Ke klášteru patřil kromě klášterní budovy, špitálu a kostela také hřbitov, k němuž zřejmě patří i pozorované hroby.

Poznámka :

1 V. Pinkava, Litovelský okres, Vlastivěda moravská, II. místopis, Brno 1903, 78-80, mapa.

Gräber in der Umgebung des ehemaligen Klosters des Hl. Geistes in Litovel /Bez. Olomouc/. Am nördlichen Rande der mittelalterlichen Stadt stiess man am nördlichen Ufer des Klostergrabens beim Aushub einer Rinne für die Fernheizungleitung auf sechs Skelettgräber ohne jedwede datierbare Gegenstände. Die Gräber gehören höchstwahrscheinlich zu dem Kloster des Hl. Geistes /gegründet um das Jahr 1260 und im dreissigjährigen Krieg gewüstet/, das in den Raum der heutigen Funde lokalisiert wird¹. Ausser den Gräbern wurde eine massive Steinmauer freigelegt, deren Ursprung nicht klar ist.

STŘEDOVĚKÉ HROBY NA BŘEHU MORAVY V OLMOUCI

/okr. Olomouc/

Vít Dohnal, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc

/Obr. 16/

Při ražení podzemní kanalizační štolý v červnu 1980 se přišlo na kostrové hroby. K nález došlo před restaurací Bristol. Kanalisace byla vedena ulicí Na Letné po pravém /západním/ břehu řeky Moravy. Lokalita se nachází těsně před křižovatkou ulic Na Letné - Komenského - Husova poblíž silničního mostu. Nález leží už mimo historické jádro města, ale v nevelké vzdálenosti /250-300 m/ od dómského návrší, v oblasti, kudy procházela dálková trasa, směřující od Hradské brány k východu. Nález byl ohlášen pozdě, takže při prohlídce byly už kosterné pozůstatky ze země vyjmuty a stěny štolý zapaženy. Podle výpovědi nálezců mělo jít o dva hroby, z nichž jeden směřoval hlavou k západu a druhý k východu. Kostry prý ležely proti sobě. Ze situace bylo zřejmé, že šlo o nález v jemném náplavovém jílovitém písku, tedy v rostlém terénu, asi 4 m pod dnešní úrovní. Koster patrně bylo víc, neboť na kosti se prý přicházelo při ražení štolý už před i za místem se dvěma kostrami. V úrovni koster se podle sdělení našel v hlinité vrstvě zlomek keramického svícnu /?/ z tvrdě vypálené žlutavé hlíny /obr. 16:5/, dále koňská podkova /obr. 16:1/ a úlomky zeleně polévaného kamnového kachlu /obr. 16:2-4/. Podle těchto údajů se zdá, že šlo asi o menší hřbitov /pří - nejmenším dva hroby/, zasahující dny hrobových jam bezpečně do intaktního terénu a snad alespoň částečně překrytého navážkou, která by podle kachlu mohla být renesančního původu. Otázka, šlo-li skutečně o malý hřbitov, jakých je na území Olomouce známo už několik, anebo mají-li zjištěné hroby nějaký vztah ke zmíněné dálkové trase, musí za tohoto stavu zůstat otevřená.

Mittelalterliche Gräber am Ufer der Morava in Olomouc /Bez. Olomouc/. Bei einem unterirdischen Stollenbau für Kanalisation stiess man vor der Restauration Bristol am rechten /westlichen/ Ufer des Flusses Morava auf zwei Skelette, die in einer Tiefe von ca. 4 m unter dem heutigen Niveau im Liegenden beigelegt waren. In der Nähe stiess man in der erdigen Schicht auf Bruchstücke eines keramischen Leuchters /Abb. 16:5/, auf ein Pferdehufeisen /Abb. 16:1/ und auf Bruchstücke einer grün glasierten Renaissancekachel /Abb. 16:2-4/. Es hat den Anschein, dass hier ein kleiner Friedhof erfasst worden war, der sich bereits ausserhalb des historischen Stadtkernes befand. Man kann auch nicht eine eventuelle Beziehung der Gräber zu der Ferntrasse ausschliessen, die unweit von hier aus der Stadt nach Osten führte.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1980

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor: akademik Josef Poulík
Redaktoři: Dr. A. Medunová, Dr. J. Meduna, Dr. J. Říhový
Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby: A. Malinková
Na titulním listě: stříbrná mince z mladohradištního hrobu v Mušově
Tisk: Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov, provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo: ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis: 450 kusů - neprodejně